

Avdelningen för vård och omsorg
Jenny Carlsson

Planeringsunderlag avseende specialisttandvårdens utveckling till år 2024

Sammanfattning

Nationella samordningsgruppen för tandläkarnas specialiseringstjänstgöring (NSATS) har genom en arbetsgrupp tagit fram det tredje underlaget i ordningen för regionernas planering vad avser specialisttandvården. Underlaget gäller för perioden 2015–2024 och presenteras i denna PM.

Materialet består av framskrivningar av tillgången på specialisttandläkare utifrån förväntade pensionsavgångar och tillskott från utbildning. Kartläggningen omfattar både privat och offentlig verksamhet. Omfattningen av den kliniska tjänstgöringen eller i vad mån specialisten arbetar inom administration och utbildning har inte beaktats.

Enligt kartläggningen fanns i slutet av år 2015 totalt 775 verksamma specialisttandläkare. Genom pensionsavgångar beräknas antalet minska med 282 stycken, dvs. till 493 specialisttandläkare år 2024.

Tillskott genom utbildningar har beräknats med utgångspunkt i att de s.k. NSATS-platserna återbesätts enligt rådande fördelning medan uppdragsutbildningarna beräknas enligt förväntat antal. Givet dessa förutsättningar estimeras 390 specialisttandläkare tillkomma under perioden fram till år 2024. Detta innebär att det totala antalet specialisttandläkare, pensionsavgångar beaktat, bedöms öka med 14 procent under perioden. Denna ökning tillskrivs ett ökat antal utbildningsplatser.

Bakgrund

Sveriges Kommuner och Landsting har en samordningsfunktion för det nationella perspektivet avseende planering och finansiering av specialiseringstjänstgöringen för tandläkare. Arbetet sker främst genom Nationella samordningsgruppen för tandläkarnas specialiseringstjänstgöring (NSATS). Nationella samordningsgruppen leds av förbundet och är sammansatt av representanter för landsting och regioner. Representanter för Socialstyrelsen och utbildningsföreträdarna har adjungerats.

Landstingen finansierar gemensamt 65 platser för specialistutbildning (NSATS-platser) som syftar till att ge en framtida bas på nationell nivå för den specialisttandvård som kommer att behövas i framtiden. Platserna är sökbara för alla tandläkare i Sverige och vid tillsättning av tjänsterna används en gemensam meritvärderingsmodell.

NSATS tillsatte år 2006 en arbetsgrupp med uppdrag att med jämna mellanrum ta fram ett samlat nationellt underlag för planeringen av specialistutbildningen. Måttidpunkter för underlaget fastställdes till år 2006, 2009, 2012 och 2015. I syfte att förbättra behovsbedömningen har modellen för uppföljning systematiskt utvärderats och modifierats av NSATS.

Förevarande underlag baseras på kartläggning av nuläge (2015-12-31) vad avser totala antalet yrkesverksamma specialisttandläkare och framskrivningar med hänsyn till förestående pensionsavgångar samt tillskott av nyutbildade specialister.

Undersökningen har använt en genomsnittlig pensionsavgång vid 65 år som brytpunkt vid bedömning av framtida specialistresurser.

I arbetsgruppen har ingått Kjell Bjerrehorn, Östra regionen, Anders Nylander, Södra regionen, Göran Stegersjö, Mellersta regionen, Ann-Charlotte Sundelin, Västra regionen, Per Tidehag, Norra regionen, och Jenny Carlsson, Sveriges Kommuner och Landsting.

Syfte

Kartläggningen genomförs för att utgöra underlag för regionernas planering av specialisttandvård. Planeringsunderlaget kan inte ge en exakt bild av framtida tillgång eller behov utan målet är snarare att fånga eventuella trender i utvecklingen på nationell nivå.

Kartläggning och framskrivning av tillgången på kliniskt verksamma specialister

I tabellerna 1-3 nedan redovisas kartläggning samt en framskrivning med förestående pensioner och tillskott genom utbildning. Materialet omfattar både offentligt och privat verksamma specialister.

I bilaga 1 och 2 framgår kartläggning och nettoförändring från år 2012 respektive år 2009.

Minskning genom pensionsavgångar

Vid beräkningen av pensionsavgångarna är utgångspunkten att dessa sker vid 65 års ålder. Antal specialister över 65 år, som vid måttidpunkten var verksamma i tandvården, redovisas separat och ingår inte i framskrivningen eftersom deras faktiska verkningsgrad är svårbedömd. Tabell 1 visar kartläggning av antal specialister per 31 december 2015 samt en framskrivning av de beräknade pensionsavgångarna.

Tabell 1

Kartläggning 2015-12-31 och framskrivning med pensionsavgångar

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
Antal 31/12 2015	52	39	221	123	91	88	120	41	775
<i>Avgår t o m 2018</i>	7	8	29	17	15	19	21	6	122
Antal 31/12 2018	45	31	192	106	76	69	99	35	653
<i>Avgår t o m 2021</i>	7	9	22	14	12	11	15	4	94
Antal 31/12 2021	38	22	170	92	64	58	84	31	559
<i>Avgår t o m 2024</i>	3	3	16	17	6	10	3	8	66
Antal 31/12 2024	35	19	154	75	58	48	81	23	493
Antal 31/12 2015 verksamma >65	7	5	20	10	8	6	11	6	73

Antalet verksamma specialister var vid mättidpunkten 775 stycken. Av dessa var cirka 7 procent anställda vid universitet eller motsvarande. I planeringsunderlag till år 2021 beräknades antalet specialister år 2015 vara 785. Skillnaden mellan estimerat antal i föregående framskrivning och uppmätt antal 31/12 2015 är därmed 10 stycken, vilket ger en felmarginal på 1 procent.

Genom pensionsavgångar förväntas antalet specialisttandläkare minska med 36 procent fram till 2024. Största minskningen står bettfysiologin, pedodontin och radiologi för med 51, respektive 46 och 44 procent.

Totalt 73 specialister var verksamma i tandvården över 65 år. Det bör observeras att underlaget enbart baseras på numerär och att den faktiska verkningsgraden för dessa kan antas vara något lägre. Tendensen från föregående underlag (63), att den faktiska pensionsåldern förskjuts uppåt i åldern, förefaller hålla i sig.

Tillskott genom utbildningar

I tabell 2 redovisas tillskott via de gemensamt finansierade NSATS- och fakultetsplatserna samt uppdragsutbildningar.

Tillskottet för NSATS- och fakultetsplatser, s.k. ”NSATS-platser”, är beräknat med utgångspunkten att de vid mättidpunkten pågående/beslutade utbildningarna successivt återbesätts inom samma specialitet.

Uppdragsutbildningarna är till skillnad från NSATS-platserna inte fasta i antalet. De beställs efter behov av respektive landsting och fungerar som ett komplement till de nationella platserna. Tillskottet av uppdragsplatserna har beräknats enligt förväntat antal och fördelning på specialitet.

Tabell 2

Tillskott genom NSATS- fakultetsplatser och uppdragsutbildningar

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
NSATS	8	6	8	13	10	8	10	2	65
Uppdrag	12	15	22	14	14	14	13	7	111
Antal 2015-18	20	21	30	27	24	22	23	9	176
NSATS	8	6	8	13	10	8	10	2	65
Uppdrag	5	8	9	6	5	6	5	4	48
Antal 2018-21	13	14	17	19	15	14	15	6	113
NSATS	8	6	8	13	10	8	10	2	65
Uppdrag	3	4	8	4	3	7	4	3	36
Antal 2021-24	11	10	16	17	13	15	14	5	101
Antal 2015-24	44	45	63	63	52	51	52	20	390

Fram till år 2024 beräknas, enligt givna förutsättningar, 390 specialisttandläkare tillkomma genom utbildningarna.

Nettoförändring efter pensionsavgångar och tillskott genom utbildning

I tabell 3 har hänsyn tagits både till beräknade framtida pensionsavgångar (tabell 1) och det beräknade tillskottet genom utbildningarna (tabell 2). I diagram 1 redovisas den beräknade nettoförändringen grafiskt.

Tabell 3

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
Antal 2015	52	39	221	123	91	88	120	41	775
Antal 2018	65	52	222	133	100	91	122	44	829
Antal 2021	71	57	217	138	103	94	122	46	848
Antal 2024	79	64	217	138	110	99	133	43	883
Diff. 15 - 24	27	25	-4	15	19	11	13	2	108
Diff. 15 - 24 %	52	64	-2	12	21	13	11	5	14

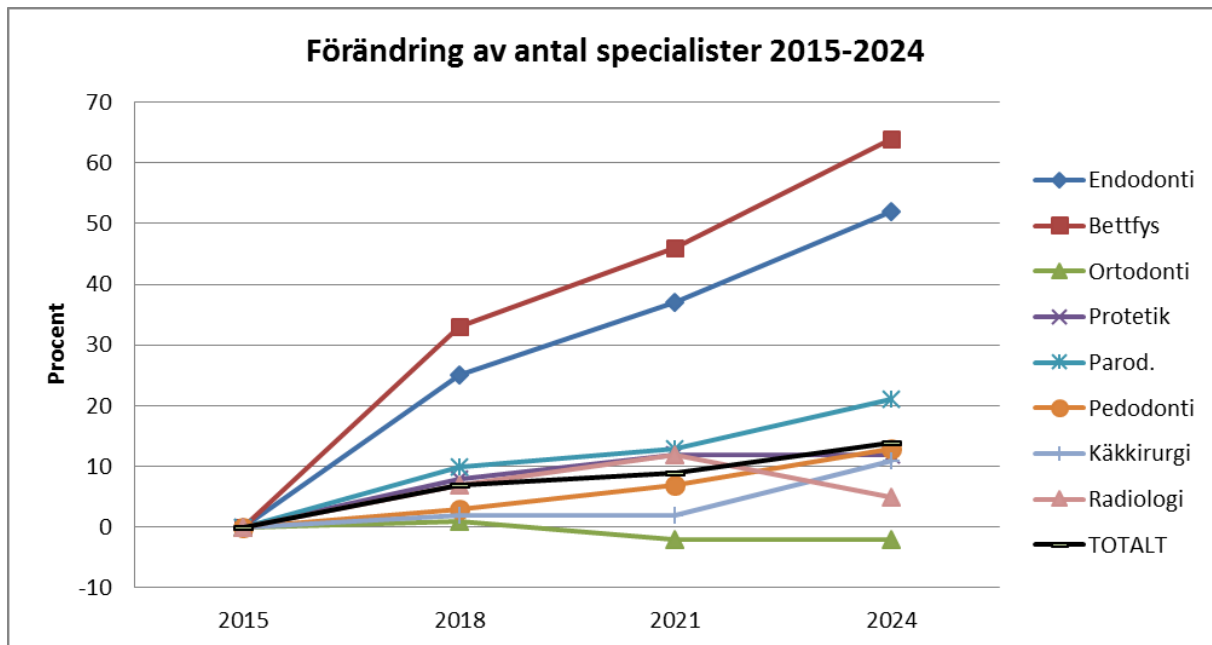
Totalt sett beräknas med de givna förutsättningarna antalet specialisttandläkare till år 2024 öka med 108 i antal, vilket motsvarar en höjning på 14 procent.

Bettfysiologi och endodonti står för de största ökningarna medan ortodontin enligt beräkningarna får en något negativ utveckling. Det ska åter understrykas att det i framskrivningen antas att rådande inriktning på NSATS-platserna bibehålls.

Materialet ämnar inte ge en exakt bild av fördelningen mellan specialiteter utan är i första hand ett underlag för SATS-regionernas planering.

Diagram 1

Nettoförändring - NSATS och fakultetsplatserna återbesätts

Bedömning av behovsutvecklingen av specialisttandläkare

Specialistutbildningens verkningsgrad är svår att bedöma. Dels är det osäkert hur stor andel av de nyutbildade specialisterna som kommer att arbeta inom sin specialitet och dels hur stor andel av specialisterna som söker sig utomlands. En eventuell förändrad/tydligare definition av vad som är specialisttandvård och dess gränssnitt mot allmäntandvård kan också påverka behovet av specialister.

Planeringsunderlaget visar, givet förefintliga förutsättningar, att antalet specialister kommer att öka i samtliga specialiteter förutom ortodonti fram till år 2024. Det är viktigt för regionerna att fortsatt följa utvecklingen och planera för utbildningsplatsernas inriktning och antal.

BILAGA 1

Planeringsunderlag till 2021

Kartläggning 2012-12-31 och framskrivning med pensionsavgångar

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
Antal 31/12 2009	39	40	224	130	100	80	127	39	778
<i>Avgår t o m 2012</i>	8	2	38	17	18	10	26	7	126
Antal 31/12 2012	31	38	186	113	82	70	101	32	653
<i>Avgår t o m 2015</i>	4	7	23	16	18	7	9	7	91
Antal 31/12 2015	27	31	163	97	67	63	92	25	562
<i>Avgår t o m 2018</i>	3	5	16	11	13	13	18	4	83
Antal 31/12 2018	24	26	147	86	51	51	74	21	479
Antal 31/12 2009 verksamma >65 år	11	5	28	15	10	5	15	6	95

Nettoförändring genom pensionsavgång samt utbildning

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
Antal 2012	40	38	219	120	89	88	95	32	721
Antal 2015	52	45	218	134,5	92	98	104,5	41,5	785,5
Antal 2018	64	47	224	144	99	109	111	50	848
Antal 2021	70	50	221	151,5	102	110	115,5	58,5	878,5
Diff. 12 - 21	30	12	2	31,5	13	22	20,5	26,5	157,5
Diff. 12 - 21 %	75	31	1	26	15	25	22	83	22

Bilaga 2

Planeringsunderlag till 2018

Kartläggning 2009-12-31 och framskrivning med pensionsavgångar

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
Antal 31/12 2009	39	40	224	130	100	80	127	39	778
<i>Avgår t o m 2012</i>	8	2	38	17	18	10	26	7	126
Antal 31/12 2012	31	38	186	113	82	70	101	32	653
<i>Avgår t o m 2015</i>	4	7	23	16	18	7	9	7	91
Antal 31/12 2015	27	31	163	97	67	63	92	25	562
<i>Avgår t o m 2018</i>	3	5	16	11	13	13	18	4	83
Antal 31/12 2018	24	26	147	86	51	51	74	21	479
Antal 31/12 2009 verksamma >65	11	5	28	15	10	5	15	6	95

Nettoförändring genom pensionsavgång samt utbildning

	Endod:ti	Bettfys	Ortod:ti	Protetik	Parod	Pedod:ti	Käkkir:gi	Radiologi	Totalt
Antal 2009	39	40	224	130	100	80	127	39	779
Antal 2012	38	46	214	138	99	87	124	43	789
Antal 2015	36	43	206	133	87	88	126	40	759
Antal 2018	36	43	209	132	81	83	120	41	745
Diff. 09 - 18	-3	3	-15	2	-19	3	-7	2	-34
Diff. 09 - 18 %	-8	7,5	-7	1,5	-19	3,7	-5,5	5	-4,3